

NEODVISNOST

Izhaja tedensko — Velja po pošti dostavljen: na mesec
Din 6.—, za tujino na mesec Din 10.— — Oglasi po tarifi

Tednik za vsa javna vprašanja

Uredništvo in uprava: Maribor, Prešernova ulica — Telefon:
26-16 — Rač. poštna hran. 17.160 — Rokopisov ne vračamo

Učitelji našega naroda

Če govorimo danes o slovenskem narodu, ne moremo prezreti tistega, ki je naš narod vzgajal in ki ga vzgaja še vedno. To je slovenski učitelj, ki ga gledajo dneвно tisoči otrok, h kateremu se obrača ljudstvo zdaj z veseljem, pa zopet z ogorčenjem v srcu. Slovenski učitelj in slovenska ljudska šola sta z vprašanjem slovenskega naroda tako povezana, da moramo o njiju izpregovoriti.

Še ni dolgo tega, v polpretekli dobi, kar je bila slovenska šola popolnoma odvisna od cerkve in duhovščine, ki je imela v šolskem vprašanju prvo in zadnjo besedo. Ta odvisnost šole od cerkvenih krogov se je kazala na zunaj tako, da je opravljal učitelj tudi mežnarske in organizatorske posle ter je bil v vsem odgovoren duhovščini. Učiteljstvo ni imelo ne zadostne pravne in še manj gospodarske podlage za smotrno delovanje. Ta popolna ekonomska odvisnost in skrajno pomanjkljiva izobrazba sta bili tisti sili, ki sta napravljali iz učitelja ljudi s hlapčevsko miselnostjo, ki ni bila sposobna za samoniklo in svobodno udejstvovanje med narodom.

Toda učitelji so se začeli zavedati svojega bednega stanja. Njihovo društvo in časopis sta dvigala v njih stanovsko zavest, opozarjala sta jih na njih pravice in dolžnosti. Učiteljstvo je začelo hoditi not k osamosvojitvi, zavedlo se je svojega hlapčevstva. Ali, ko je bil slovenski učitelj na strmi poti, da bi se otresel varuštva cerkve in, da bi postavil šolo v službo naroda, so mu zastavile korak brezobzirne sile.

Ko so se namreč razvile borbe med našima slovenskima meščanskima strankama za oblast v Sloveniji, so se liberalci in klerikalci točno zavedali, da je šola zadeva politike. Vedeli so, da je močan tisti, ki ima ta »politikum« v svojih rokah. Zato so poskušali z vsemi zakonitimi in nezakonitimi sredstvi preprečiti politično osamosvojitve slovenskega učiteljstva. Kjer so le mogli, so iztikali za spretnimi sredstvi moderne zakonodaje. Z njimi so s prebrisanostjo in skrajno brezobzirnostjo sejali razdor med učiteljske vrste ter tako dosegli, da se učitelji niso mogli znajti v skupni borbi za dosego svojih smotrov. Prav tako so odustili ti politični sebičneži učiteljstvo od ljudstva in ljudstvo od učiteljstva, tako da med njima ni moglo priti do tesnega sodelovanja, da sta bila drug drugemu slej ko prej odtujena. Dobro so se namreč politični sebičneži zavedali, da bi ljudstvo in učitelji ob skupnem delu kmalu prišli do spoznanja, da so izigravani in bi se v tej zavesti obrnili za lastnimi stremljenji! Tega pa niso hoteli dopustiti, kajti v tem hipu bi izgubili tistega, ki so ga zdaj eni, zdaj drugi vpregali v svoj politični voz. Učiteljstvo in narod so morali naši liberalci in klerikalci razdvajati, ker je to služilo njihovim težnjam, namreč izrabljanju ljudskega gospodarstva v lastne svrhe. Zato so umetno razdirali tisto, kar bi moralo biti po naravi skupaj, namreč narod in učitelji-vzgojitelji.

Prav dobro so vedeli politični vodite-

lji, da jim ni nevaren tisti učitelj, ki je ponižen in ki rad krivi hrbtenico. Zato so vrtali s političnim svedom v učiteljstvo rano za rano. Jemali so mu stalnost, da ni imel učitelj niti dovolj časa, potrebnega za spoznanje ljudstva dotičnega kraja, kajti v naslednjem trenutku je že moral romati na drugo službeno mesto. Slabo so ga plačevali, s čemer so vzbujali v njem nezadovoljnost in so mu onemogočali pot do nadaljne izobrazbe, s katero bi mogel neizmerno koristiti ljudstvu. Njegovo napredovanje po službenih letih so uredili tako, da so imele pri njem odločilno besedo politične stranke, ki so imele tudi izključno pravico odločati o nastavljanju, prestavljanju in suspendiranju učiteljev.

Tako bi mogli naštetih celo vrsto kršitev osnovnih pravic, kar je imelo za posledico stalno popuščanje moralne sile slovenskega učiteljstva. Takšnega demoraliziranega učitelja so hoteli imeti naši politični prvaki, da so ga mogli brutalno izrabljati v svoje nečedne namene. Zato učitelj ni kriv, če je prišel marsikje v opreko z ljudmi, če z ljudstvom ni mogel zaživeti takšnega skupnega življenja, kakršnega zahteva njegovo vzgojiteljsko delo. Krivi so samo tisti, ki oblačijo in vedrijo na slovenskem političnem nebu in ki so imeli interes, da so izigravali učitelje in jih odtujevali narodu.

Ali učitelji so se zavedli svojega žalostnega stanja. Uvideli so, da bodo mogli delati iz naroda za narod le tedaj, če bodo politično neodvisni in, če bodo pri-

dobili ponovno vse okrnjene pravice, kajti to je predpogoj za samostojnega, poštenega, resnicoljubnega in za smotrno delom stremečega učitelja. Tako je lanskoletna državna učiteljska skupščina v Novem Sadu dokazala, da hoče učiteljstvo enkrat za vselej prelomiti s preteklostjo, saj se je jasno izrekla za popolno demokracijo. Le po demokratičnih načelih bosta narod in učiteljstvo ponovno našla poti drug k drugemu, da bosta potem v skupnem delu gradila boljšo bodočnost. Političnim stremuhom morata narod in njegov učitelj pokazati hrbet, zakaj dokončno spoznanje, da so ju ti izrabljali v svoje sebične namene, jima mora biti misel vodilja pri njunem daljnem skupnem snovanju. Nikdar več se ne smejo povrniti čaš, v katerih bi mogel kdorkoli vpregati narodove učitelje zdaj v eden zdaj v drugi strankarski politični voz.

Če hoče ostati učiteljstvo zvesto lastni zahtevi po demokraciji se mora nujno priključiti slovenskemu ljudskemu gibanju, ki zahteva, da izgine enkrat za vselej udinjevanje slovenskega delovnega ljudstva političnim vodnikom. Tako bo našlo učiteljstvo svoje pravo mesto in ljudstvo ga bo sprejelo z odprtimi rokami, kajti le svobodno učiteljstvo more ustvariti svobodno šolo, kakršno zahtevajo sodobne potrebe slovenskega naroda. Slovenski učitelj in slovenski narod se bosta znašla pri skupnem delu za resnično boljšo bodočnost Slovenije.

Delavski praznik

Leta 1890. je slovensko delavstvo skupaj z delavci vsega sveta prvič praznovalo 1. maj v znaku boja za osebnimi delavnik in splošno tajno volilno pravico. Od takrat do danes nobena, še tako reakcionarna sila ni mogla preprečiti, da bi delavci na ta ali oni način ne manifestirali svoje solidarnosti in borbenosti.

Slovenski narod, narod hlapcev Jernejev, ki že stoletja gradi in obdeluje za druge, je ves ta čas krvavel in klonil, padal in vedno znova rasel v boju proti tujim zatiralcem, za svobodo in enakopravnost. V njegovih prvih borbenih vrstah je bilo slovensko delavstvo. Praznik slovenskega delavca ni bil samo praznik solidarnosti mednarodne delavske borbe, ampak obenem tudi manifestacija za osvoboditev Slovencev. In leta 1918. se je zdelo, da je osvoboditev prišla, toda

bilo blisk naše upanje je celo, ki le temnejšo noč stori, ko vgasne.

(Prešeren.)

Slovinci smo bili razkosani na štiri dele in nikjer enakopravni. Še trši je postajal boj, večje žrtve: delavci na Zaloški cesti, Stanko, Fakin, Gortan, Bidovec, Križaj in še in še.

Bili smo neenotni tudi mi sami. Tako je bilo lahko, da smo se korak za korakom umikali pred napadi na naše pravice, tako je bilo lahko, da smo 6 let klonili pod pezo fašistične diktature. Toda tudi to ni bilo zaman: spoznali smo svoje glavne sovražnike — fašizem in lastno neenotnost in nepovezanost z drugimi za tiranimi narodi.

Maja 1935. smo manifestirali svoje spoznanje in zmaganje. Jevtičeva diktatura je padla. Toda zmaga ni bila popolna, naš narod je ogrožen danes še huje in od vseih strani od fašizma, vojna nevarnost postaja vse večja. Delavci se morajo vedno srditeje boriti za ohranitev svojih pravic. Ta boj pa jih združil. Danes padajo umetne pregraje med delavci, padajo pregraje med delavci in kmeti ter obrtniki in intelektualci.

Letošnji slovenski delavski praznik bo mo praznovali v znaku boja proti fašizmu, za zvezo z demokratičnimi silami, za izboljšanje položaja delavcev, kme-

Pariz in London: „Ne in nikdar!“

BLOK DEMOKRACIJE PROTI BLOKU FAŠIZMA IN NJEGOVIM OSVOJEVALNIM NAČRTOM.

Dogodki mednarodne politike v srednji Evropi so bili vse doslej tako zapleteni in nejasni, da je bilo le malokomu mogoče zaslediti v njih neke določne obrise, toda sedaj se pričena megla dvigati. Zadnji obiski raznih državnikov, posebno italijanskih, nemških, avstrijskih itd. so pokazali, da je usmerjeno vse delo v srednji in južnovzhodni Evropi k uresničenju načrtov evropskega fašizma proti sovjetski Rusiji in demokratičnim državam sveta.

Zbliževanje med fašistično Italijo in fašistično Nemčijo se bliža tesnemu zavezništvu med obema državama, ki bo v kratkem zaključeno z veliko vojaško zvezo Rima in Berlina. Avstrija, ki je bila doslej vzrok vseh nesporazumov med obema fašističnima velesilama, je končno po beneškem obisku avstrijskega kancelarja Šušnika pri Mussoliniju, trdno vključena v zvezo Rim—Berlin. Avstrija se je morala dokončno odpovedati svoji nameri zbliznaja s Češkoslovaško in zahodnimi velesilami proti Nemčiji in dovoliti, da bodo tudi v njej sami prišli hitlerjevci tudi do besede.

To je zelo važen dogodek, še bolj važno je pa dejstvo, da se je Italiji in Nemčiji posrečilo dobiti popolnoma pod svoj upliv vso srednjo Evropo, zlasti Podonavje (z edino izjemo Češkoslovaške) ter vso južnovzhodno Evropo z Balkanom. Pogodbam, ki so bile že sklenjene, se bodo v kratkem pridružile še nove, tako med Italijo in Romunijo, Italijo, Grčijo in Turčijo. Bolgarijo, Grčijo in Romunijo itd. Istočasno se je izvedlo tudi najtesnejše zblizanje Poljske z Romunijo, naperjeno zlasti proti Rusiji in vključeno glede Češkoslovaške v popolnoma nemško-italijanske težnje. Politiki Rima in Berlina se torej pridružujejo še središča Dunaj, Beograd, Bukarešta, Varšava, Sofija, Atene in Ankara.

tov in ostalih slojev, za narodno enakopravnost, svobodo!

Vsi prav vsi Slovenci čutimo: skupen je naš sovražnik, strnimo svoje borbene vrste, v skupni borbi je naša zmaga!

Na ta način ustvarja evropski fašizem na eni strani tesno medsebojno zvezo, na drugi pa varno zaledje za velike mednarodne akcije, na katere se pripravlja. Zahodne demokracije so izgubile oporo, ki so jo še do nedavna imele v srednji in južnovzhodni Evropi; edina država, ki jim je ostala zvesta, demokratična Češkoslovaška, je vsak dan bolj osamljena in obkoljena. Nemčija in Italija sta si razdelili srednjo in južnovzhodno Evropo v dva dela, v katerih vsakem imata prva ali druga zagotovljeno politično in gospodarsko nadoblast.

Že spočetka je bilo jasno, da se za tem snovanjem velike zveze fašizma in organiziranjem varnega zaledja v Podonavju in na Balkanu skrivajo neki večji bodoči nameni, vendar ni bilo mogoče takoj ugotoviti, kakšni naj bi bili. Sedaj nam pa angleški listi dvigajo tudi že zagrinjalo te skrivnosti. Po londonskih ugotovitvah se pripravljata Nemčija in Italija na razširitev svoje oblasti v kolonijah. Težnja Nemčije je dobiti nazaj svoje nekdanje kolonije in osvojiti morda še nove, pomagala pa ji bo sedaj pri tem tudi Italija. Ta namera se bo skušala uresničiti na miren način, toda tako, da bo zahteva podprta z močno nemško-italijansko vojaško zvezo. Šele ako se na miren način te želje ne bi izpolnile, bosta obe državi skupno posegli po vojaških sredstvih.

Za temi cilji se pa skrivajo še drugi, večji. Oba fašizma sta se sporazumela v cilju podpiranja za ustvaritev dveh velikih fašističnih imperijev, italijanskega in nemškega, ki naj bi delila oblast v Evropi in v svetu sploh. Društvo narodov bi pri tem svedela izginilo, izginila bi demokracija in enakopravnost narodov ter držav in zavladata bi zopet oblast močnih, kakor v preteklih dobach. Mali narodi bi bili popolnoma podrejeni velikim, katerih namenom bi morali služiti s svojo vojaško močjo, gospodarstvom itd.

V Parizu in Londonu, od koder prihaja ta razrešitev skrivnosti zadnjih političnih dogodkov v srednji Evropi, ki bi bili sicer nerazumljivi, že uvidevajo vso ogromno nevarnost, ki grozi svetu in zla-

sti Evropi od teh načrtov fašizma, zato se vrši vedno tesnejše združevanje francoskih in angleških sil, h katerim se skuša pritegniti tudi Amerika. Prav tako se je sedaj odločila tudi Anglija, da se vključi v zvezo Francije in Češkoslovaške s sovjetsko Rusijo, zaenkrat sicer še ne formalno, pač pa dejansko. Prvi korak v tej smeri bo angleško-ruski pomorski sporazum. London in Pariz odgovarjata obenem na nemške kolonialne zahteve z odločnim: Ne in nikdar!

Po vsem tem se bomo poslej polagoma približevali novim razburljivim dogodkom, ki bodo težko rešljivi brez velikega končnega oboroženega obračuna med obema snujočima se blokoma, blokom fašizma in blokom demokracije.

Dogodki v Španiji

V španski državljanski vojski je nastopilo v zadnjih osmih dneh nekakšno zatišje, razen na baskijski fronti, kjer so frankovci nadaljevali prediranje proti glavni mestu Baskov, Bilbao, ter se mu približali do zadnjih obrambnih utrd. Baski so se dolgo junaško upirali, toda pred ogromno premočjo sovražnika, so se morali nazadnje le ukloniti. Ker so Baski odrezani od ostalega republikanskega ozemlja, jim niti Španci iz Valencije, niti Katalonci iz Barcelone ne morejo na pomoč. Vendar tudi padec Bilbao še ne bi pomenil resne nevarnosti ne za severno fronto ne za ostali položaj republikancev. Bil bi bolj moralnega kakor vojaškega pomena.

Na ostalih frontah ni bilo nobenih večjih bojev. Republikanci so dalje oblegali Teruel in Toledo, kakor tudi vseučilišni okraj v Madridu, v katerem je še vedno zajetih okoli 10.000 frankovcev, večinoma mohamedanskih Arabcev iz Afrike. Frankovci so se zaman trudili, da bi rešili svoje zajete čete v teh treh obleganih mestih. Pač pa so pričeli sedaj znova silovito obstreljevati Madrid s težkim topništvom in pobijati iz jeze nad svojimi neuspehi ubogo, ničesar krivo civilno prebivalstvo.

Med tem se pa republikanci pripravljajo na nove večje napade na položaje frankovcev v smeri proti meji Portugalske, od katere so oddaljeni samo še dobrih sto kilometrov.

Duhovnik o demokraciji

Nekaterim ni prav, da je duhovnik pristaš in borec za demokracijo. Prepričani so, da mora biti duhovnik le tam, kjer so sijajne parade, kjer so visoki položaji, kjer so še ostanki propadlega fevdalizma, kjer so še nekakšne laži o plavi krvi. Radi takšnih zmešanih pojmov so se nekateri obregnili ob velikonočne članke, ki smo jih v »Neodvisnosti« napisali trije duhovniki. Uvrstili so nas kar med kurate ljudske fronte z namenom, da nas hudo osramotijo, ponižajo in nam vzamejo kredit in dobro ime.

Kot duhovnik sem res kurat. Navadno Italijani imenujejo duhovnika, aktivnega duhovnika med ljudstvom »il curato«. Francozi pa pravijo takemu duhovniku, ki se muči z ljudmi »le cure«, to je »kurat«. Niso torej rekli nič novega, ko so nas prišteli med kurate. S tujo besedo so označili naš pravi položaj. Res je tudi, da živimo med narodom, med ljudmi. Zato ne smemo biti tako nesramno bahati, da bi zatajili, da smo narodni, ljudski duhovniki, ali kakor hočejo nekateri, da smo ljudski kurati. Če bi to tajili, bi se sramovali svojega naroda.

Rezultat vseh narodnih ali naših ljudskih skupin, to je rezultat naših kmetov, delavcev, obrtnikov, izobražencev in vseh, ki živijo od dela svojih rok in glave, ki imajo isti skupni namen, pa tudi lahko imenujemo s tujo besedo »fronta«, če nekaterim ta tuji naziv prija. Skupni namen vseh ljudskih skupin slovenskega naroda, skupni namen kmetov, delavcev, obrtnikov, uradnikov ali kakor hočejo mnogi bolj moderno reči, skupni namen ljudske fronte pa je ta, da se složno in vzajemno borimo proti skupnemu, največjemu in brezbožnemu sovražniku — fašizmu, ki se je nekoč imenoval tiranstvo.

Kot duhovnik ali kurat naj omenim največjega bogoslovca in filozofa katoliške Cerkve, ki je izredno klasično opisal tiranstvo, danes bi rekli fašizem. Ta mož je sv. Tomaž Akvinski. Tiranstvo imenuje najslabšo vladno in razlaga med drugim: »Pod krivično vladno delo oblast tem več hudobij, čim bolj je zedinjena. Tiranstvo je torej bolj škodljivo kakor oligarhija (vlada nekaterih), ki je zopet škodljivejša od demokracije... Med slabimi vladavinami se demokracija najlažje prenaša, tiranstvo pa je najslabše. Če le en sam človek izvršuje krivično oblast in išče le svojih koristi, tak vladar se imenuje tiran. Beseda tiran izvira od sile, ker tiran s silo tlači in ne vlada po pravici. Oblast

postane krivična, če pozabi na blagostanje družbe in skrbi le za svojo korist. Čim bolj se oddaljuje vlada od splošne koristi, tem bolj je krivična. Oligarhija (vlada nekaterih), ki hoče blagor le manjnjemu številu ljudi, je torej bolj nasprotna javnemu blagostanju kakor demokracija, ki teži za blagostanjem mnogo več ljudi. Tiranstvo zasleduje koristi le enega samega človeka. Zato je bolj nasprotno splošnemu blagostanju kakor vse druge vladavine. Po tem takim je tiranska vlada najbolj krivična...«

Izredno lepo pa opisuje sv. Tomaž posledice tiranstva. Tiranstvo spravlja svoje podložnike v ubožstvo, da so nesposobni za upor. Seje razdor med ljudstvom in goji že obstoječe prepire. Zavira vse, kar bi pospeševalo edinost med ljudmi. Tiranstvo ne zatira le telesnega blagostanja, marveč tudi dušno. Hudobneže ima rajši kakor dobre. Naravno pa je, da imajo ljudje, ki so vzgojeni v strahu, hlapčevsko dušo in so strahopetni, če se je treba lotiti, kar zahteva moškosti in poguma...«

Tako je sv. Tomaž pisal o tiranstvu, ki se je spremenilo v sodobni fašizem. Menda vendar ne bodo zahtevali, da bi moral duhovnik vselej in povsod zatajiti Kristusova načela pravice, načela enakopravnosti otrok božjih, načela človekoljubnosti in miru, načela, ki so naravno vsajena v človeško dušo. In ta načela je tako lepo razložil cerkveni učenjak sv. Tomaž Akvinski, ki ni poznal pohlepa, ki ni bil žejen puhle časti, radi katere zelo mnogi postanejo podrepani, ker bi brez takšnega ponižanja ničesar ne dosegli na pošten način, zavedajoč se svoje duševne propadlosti in revščine. Sv. Tomaž Akvinski je dobro vedel, da ni duhovnikov namen in poklic, da bi sistematično vse do smrti tajil in zakrival najbolj življenska vprašanja človeške družbe. Radi tega je moral sv. Tomaž Akvinski mnogo pretrpeti, kakor moramo trpeti vsi, ki hočemo in moramo govoriti resnico, samo resnico. Sovražniki demokracije, resnice, bratstva in miru so zavrgli nauke sv. Tomaža, kakor so tudi že menda popolnoma pozabili na najbolj poštenega slovenskega duhovnika dr. Janeza Kreka. Če bi tako taktično ne molčali o njegovih nazorih, bi ga najbrže uvrstili kar med kurate slovenskega naroda, kar bi jim bilo vendar le malo preveč mučno in zato rajši molče trobentajo.

Dr. Tinko Povše, »kurat«.

Slovenski gospodar

KMETIJSKE ZBORNICE.

Minister za kmetijstvo je po sklepu ministrskega sveta razpisal volitve za Kmetijske zbornice na dan 27. junija in 4. julija. V Sloveniji bodo volitve 27. junija. Naši listi, ki se tako radi zavzemajo za našega ubogega kmeta, so se doslej zelo malo pečali s to zadevo.

Povdarjajo, da je potrebno, da se kmet stanovsko organizira kakor so se že davno organizirali nekateri drugi stanovi. Potreba po stanovski organizaciji našega kmeta ni prav tako nujna. V obrambo in zaščito svojih interesov se mora organizirati manjšina, ne pa večina. V Sloveniji imajo večino naši kmetje. Druga zadeva pa je: ali ni potrebno in umestno, da bi imelo kmetijsko ministrstvo ustanove, ki bi dajale pobude v najrazličnejših vprašanih kmetijstva sploh. S tega vidika bi ustanovitev kmetijskih zbornic utegnila koristno vplivati v marsikaterem pogledu. Seveda pa bo šele praksa pokazala, v kolikor so upi naših kmetov upravičeni ali ne. Če so hoteli načrt kmetijskih zbornic uresničiti naši politiki v agitacijske namene, pa moramo že danes povdariti, da namen ne bo dosežen. Trgovci so organizirani v trgovskih zbornicah, ne pa v trgovskih zbornicah. Organizirani so stanovi oziroma člani. Ni pa organizirana trgovina ali industrija. Če bi bili kmetje organizirani v kmečki zbornici in ne v kmetijski, bi imeli prav gotovo popolnoma drug in nedvomno večji interes za te zbornice. Uredba govori o »poljoprivrednih« ne »seljaških komorah«. Uredbo je pri kmetijskem ministrstvu sestavil odbor strokovnjakov in je bil načrt razposlan lani v avgustu kmečkim ustanovam in korporacijam na vpogled. Na vpogled je dobila načrt tudi Kmetijska družba v Ljubljani in Kmetijska zveza. Kmetje pa tega načrta

niso dobili na vpogled. Kmetje torej niso mogli staviti svojih pripomb in zavzeti svojega stališča. V »Kmetovalcu« je bila lani objavljena kritika, ki je precej točna s stališča takozvanih »gospodarskih strokovnjakov«. Načrt uredbe je vsekakor dober. Če upoštevamo razmere, s katerimi je moral zakonodajalec računati. Omenili smo, da je bil načrt dober, v uredbi sami pa, ki je bila sprejeta in ki je stopila v veljavo, je marsikaj spremenjenega. Načrt je predvideval pasivno in aktivno volilno pravico za vsakega kmeta oziroma osebo, ki ji je kmetijstvo (kmečko ali gozdno) glavni poklic. Uredba pa določa, da voli zbornične svetnike v vsakem okraju volilno telo 50 oseb, ki jih določijo občine, kolikor jih na vsako posamezno občino pripade sorazmerno po skupnem katastrskem čistem dohodku napram skupnemu katastrskemu čistemu dohodku vsega okraja, vključno tudi mestne občine. Vsaka občina bo torej po uredbi imela enega do tri volilce.

Volitve v kmetijske zbornice so tajne. Načrt je predvideval volitve po občinah. Uredba pa predvideva volitve na sedežih okraja. Ni pa popolnoma razvidno iz uredbe ali plačajo 50dstotno določeno osnovnega davka zemljarine za kritje stroškov zbornice vsi kmetje ali pa samo takšni, ki svoje pripadništvo sami prijavijo zbornici. Načrt je določal, da so dolžnosti zborničnega svetnika izvoljene za šest let, častne in brezplačne. Uredba pa pravi, da je dolžnost častna.

Tako imenovani kapitalizem ne greši toliko s svojo produkcijo, kakor s tem, da si morejo ljudje, ki ne proizvajajo in celo niti ne delajo, nezasluzeno prisvojiti plodove poštenega dela.

Masaryk.

Delavski obzornik

STAVKA PO NOVI UREDBI O MINIMALNIH MEZDAH.

Vsa naša prejšnja socialna zakonodaja ni nikjer vprašanja stavke delavstva obširneje obravnavala. Naša nova uredba o minimalnih mezdah pa postavlja o poravnanju in razsodništvu glede stavke povsem nove določbe. Njih vsebina je v glavnem sledeča:

Ko nastane med podjetnikom in delavci spor, morajo oboji najprej prositi pristojno okrajno glavarstvo, da poskuša spor poravnati. Glavarstvo določi narok za razpravo, ki se je morata udeležiti obe stranki po svojih predstavnikih. Po doseženem sporazumu je treba sestaviti zapisnik, ki ga podpišeta obe stranki. Ta sporazum mora veljati najmanj šest mesecev.

Če se pri tej prvi obravnavi stranki ne sporazumeta, je treba določiti novo obravnavo. Če tudi pri ponovni obravnavi ni dosežena mirna rešitev spora, ugotovi oblastvo neuspeh posredovanja in izreče poravnalno postopanje za končno. Do tega trenutka je vsaka stavka prepovedana in kazniva. Šele po gornji ugotovitvi sme delavstvo zastavkati in si tako priboriti svoje pravice.

Sporni stranki smeta prepustiti rešitev spora namesto upravnemu oblastvu tudi razsodiščnemu odboru, ki ga sestavljajo po banu določen državni uradnik in najmanj po dva zastopnika vsake stranke. Na razsodiščni odbor se smeta obrniti stranki tudi po neuspelem poravnalnem postopku. Delavstvo pa niti sedaj ne sme zastavkati, temveč mora čakati odločbo razsodiščnega odbora. Ta razsodba pa je za obe stranki obvezna in proti njej ni pravnega leka.

Delavci v državnih, banovinskih in občinskih podjetjih — prometna podjetja, plinarne, elektrarne, vodnjaki — nimajo pravice do stavke. Ti se morajo po neuspelem poravnalnem postopanju vselej obrniti na razsodiščni odbor.

Na prvi pogled se zdi, da je vprašanje stavke za delavstvo rešeno vzorno. Podjetnik bo na pritisk državnih oblasti ugodil delavskim zahtevam in sklenil mirno poravnavo. Toda treba je vsa zadevo na »ančneje preštudirati in videli bomo, da zadeva ni rešena baš ugodno za delavstvo.

Večina stavk uspe, če se delo ustavi takrat, ko ima podjetje največ naročil in bi ustavitve dela (stavka) prizadejala podjetniku več škode kakor ugoditev delavskim zahtevam. Zato mora ta stavka iz-

bruhniti iznenada in preprečiti podjetniku možnost, da pospeši delo in se do izbruha stavke dobro založi z blagom.

Uredba določa, da se mora spor najprej naznaniti upravnemu oblastvu. Ki razpiše narok za obravnavo. Narok odredi oblastvo sicer nujno, kar je pa precej širok pojem. Tega naroka se morata udeležiti obe stranki. Če hoče podjetnik pridobiti na času, se z različnimi izgovori te razprave ne udeleži in obravnava se preloži. Ni treba, da se stranki že pri prvi razpravi poravnata, odredba pa ne določa, koliko časa po prvi razpravi se mora vršiti druga. Podjetnik, ki se je odločil, da delavstvu ne bo popustil, stvar lahko spretno zavlačuje, med tem pa s polno paro producira in si polni zaloge, zavedne delavce pod različni pretvezami odpusti, najame pa nove delavce iz rezervne armade brezposelnih, ki bodo z obstoječimi pogoji v tovarni zadovoljni. To se je pokazalo pri lanskem stavki stavbinovcev na Jesenicah, ko je podjetje »Slograd« najelo stavkokaze in na ta način stavko zlomilo.

Ko torej po neuspelem poravnalnem postopku dobi delavstvo pravico do stavke, je njegova bojovna moč že oslabiljena in podjetniku se stavke radi polnih zalog ali radi ponehanja konjunktura ni treba več bati. Ost stavke je s tem odbita in delavstvo si s stavko nakoplje le še nove žrtve. Kot primer take neuspele stavke navedimo le lansko stavko v večških papirnicah.

V načelu nismo proti posredovanju državnih oblastev pri sporih med delavci in podjetniki. Nasprotno. **Državna oblast bi morala biti delovnemu ljudstvu kot jedru našega naroda naklonjena in bi ga morala v boju za boljše življenje krepko podpirati.** Zato pa podjetniku ne bi smela pustiti v zakonu luknj, skozi katere se bo lahko spretno izvijal.

Na temelju čl. 37. uredbe bo izdal minister za socialno politiko natančnejša navodila, če bo to potrebno. Kaj takega se bo najbrže tudi zgodilo in minister bi moral najprej določiti za vse poravnalno postopanje **kratek rok dveh ali treh dni**, ko se naj podjetnik odloči za stavko ali za pristanek na delavske zahteve.

Kakor vidimo, ni nova uredba v sedanjih obliki nekaj, »radj česar bi morale vse delavske organizacije takoj stopiti na noge ter začeti prirejati manifestacijske shode v čast vladi, ki je to uredbo uzakonila«, kot piše »Slovenec« 19. marca 1937. S. Z.

Klic brezposelnih intelektualcev

Kljub dolgemu študiju in trudu, prepogosto vezanim s stradanjem in z zmrtvovanjem v dolgih dijaških letih, stojiš danes z diplomom v žepu — na cesti, brez vsakega zasluzka, brez vsake opore in brez vsake zaščite, prepuščen samemu sebi. Mogoče je tudi kdorkoli izkoristil 'voj obupen in nevzdržen položaj brezdelja in čakanja ter Ti dal službo, v kateri moraš delati več in težje kot drugi, a plačo imaš nasprotno sramotno nizko. Pa nisi prizadet samo ti, temveč **nad 95 odstotkov vse mlade inteligence po vseh kulturnih državah deli isto usodo s teboj.**

Na tisoče in tisoče nas živi samo v Sloveniji v obupnem in nevzdržnem položaju in vzdušju brezposelnosti, brezdelja in prisilnih počitnic. Marsikdo je med nami že pohodil svojo osebnost, svojo čast in samozavest ter obupal nad vsem in utonil v pesimizmu. Vsi pa smo v svojem mladostnem idealizmu razočarani, v svojih notranjih silah ponižani in v svojem čakanju naveličani in mogoče v ponižujočih in izkoriščajočih službah in plačah osramočeni in strti. Prej ali slej smo po dolgih prošnjah in ponižanjih morali naenkrat spoznati, da **smo človeški družbi nepotrebni.** To trpko spoznanje je ubilo in popolnoma upognilo marsikoga.

Največjo socialno krivico smo doživeli in jo doživljamo še vedno — dan za dnem! Res se je začel v zadnjem času na merodajnih mestih reševati problem brezposelnosti, a žal le s pomočjo anket, debat, spomenic, zborovanj in kongresov. Vse to pa ni rodilo in ne more roditi dejanske rešitve tega aktualnega problema. Mi ostajamo še v naprej zapostavljeni in izkoriščani, v negotovosti, bedi, nestal-

nosti in brezposelnosti. Naš položaj bo po staljal vedno slabši, dokler ne bomo končno presekali z netvornim in neplodnim čakanjem in individualističnim jskanjem služb in zaposlitve. Dokler se ne bomo združili vsi brezposelni, zapostavljeni in sramotno izkoriščani v enotno defenzivno fronto, ter začeli reševati problem brezposelnosti skupno vsi isti, ki smo prizadeti. Zato moramo imeti svojo lastno organizacijo, ki bo delala med nami, z nami in za nas. Mi sami moramo omejiti strahotne moralne in materijalne učinke brezposelnosti na nas. Mi sami si moramo pomagati lajšati našo bedo in drugo trpljenje. Mi sami moramo poživiti in z vsemi sredstvi povečati našo aktivnost. Vcepiti si moramo novo silno zaupanje v našo moč in si zopet pridobiti vero v življenje — v našo bodočnost. Sami si moramo zopet pridobiti zmagojoči mladinski ogenj, ki se ne plaši nobenih zaprek in ki mu niso nobene ovire prevelike. Na nas je, da si organiziramo razne akcije samopomoči, da si osnujemo svoje urade za posredovanje dela, da si priborimo pravice, ki nam na vsak način pripadajo. V našem interesu je in sami moramo skrbeti za to, da čim bolj izkoristimo in izrabimo čas neprostovolnih počitnic in prisilnega brezdelja ter da dočakamo konec krize s čim manjšimi žrtvami.

Vse to in še več bomo dosegli, če bomo šli z združenimi močmi na delo vsi — brez izjem! Zato je naše novo geslo, naša nova parola: **Intelektualni delavci vseh strok, združimo se in pridružimo se slovenskemu ljudskemu gibanju!** geslo razpuščene ZML P. F. Š.

Paule (Franca) Sequela.

Gospodarsko in politično gibanje

Uspelo zborovanje slovenskih kmetov v Ptuj

Preteklo nedeljo je bilo v Ptuj v Županščini gostilaj lepo zborovanje krajevnih poverjenikov gospodarske »Sloge«. Zborovanja se je udeležilo 150 kmetov in delavcev skoro iz vseh krajev ptujskega in ormoškega sodnega okraja. Zborovanje je sklical okrajni poverjenik gospodarske »Sloge« g. Ludvik Sagadin. Zborovanja se je udeležil predsednik razsodišča »Sloge« g. dr. Vekoslav Kukovec, nadalje g. Stanko Lubienski, posestnik iz Jarenine, dr. Sluga, dr. Šegula in drugi. Poročilo o delovanju gospodarske »Sloge« in o gospodarskem položaju v ptujskem sodnem okraju je podal g. Sagadin. O našem splošnem gospodarstvu, združništvu in denarništvu, o zaščiti kmeta in o drugih perečih gospodarskih zadevah je poročal g. dr. Sluga. G. Lubienski je razpravljal o težavah našega kmeta, raztolmačil je uredbo o Kmetijskih zbornicah in kritično omenjal delo naših gospodarskih strokovnjakov. G. dr. Kukovec je vzpodbujal navzoče kmete h kmečki zavesti, jih bodril pri težavnem delu, stvarno prikazal napredek kmečkega gospodarstva na Češkoslovaškem in Franciji in poudaril, da je našega slabega gospodarstva kriva slaba politika. K besednj se je oglasil g. dr. Šegula, ki je naglasil potrebo po politični svobodi in demokraciji. Pri slučajnostih je pozdravil zborovalce kmet Laco iz Nove vasi. Spregovorili so še drugi kmetje ter obrazložili gospodarske težave svojih občin.

Na zborovanju je bila z velikim odobravanjem in soglasno sprejeta naslednja **resolucija**

P t u j, 25. aprila 1937.

Nočemo narodno nehati biti Slovenci, a hočemo biti državno Jugoslavlani. Zahtevamo pa narodni kulturni in gospodarski položaj svobodnih in enakopravnih državljanov.

Nočemo, da bi odločal o naših potrebah in zahtevah posameznik ali klikarska skupina nekaternikov, zahtevamo, da se upravlja naš trud in delo s sodelovanjem nas vseh v smislu prave in iskrene demokracije.

Nočemo centralizma, zahtevamo narodno samoupravo, ki bo tudi najboljše jamstvo za zdravo državno gospodarstvo in svobodno politično življenje.

Zahtevamo, da se čim prej odpravi težka obremenitev slovenskega gospodarstva, da se odpravi sistem, ki temu gospodarstvu odvzema več kakor pa mu vrača.

Nočemo socialnega beraštva, zahtevamo, da se z našim kruhom nasiti predvsem naš človek.

Nočemo, da mu jaše na hrbtu ne tuji, ne domači kapital. Zahtevamo iskreno, pošteno in pravično sodelovanje gospodarskih slojev v zdravem narodnem gospodarstvu.

Hočemo prosvetno upravo, ki bo naši mladini posredovala razumevanje za slovenske narodne, kulturne in gospodarske potrebe. Vzgoja slovenske mlade duše naj bo v slovenskih rokah, kar naj jamči, da odraste rod, ki bo cenil svoje narodno in kulturno dostojanstvo in spoštoval tuje. Nočemo nikomur jemati pravic, hočemo pa, da so spoštovane pravice vseh. — Enake dolžnosti, enake pravice!

Zahteve štajerskih kmetov

Na prijateljskem sestanku zaupnikov »Slovenskega kmečko-delavskega gibanja«, ki je bil te dni, je predsednik izvršilnega odbora g. dr. Vekoslav Kukovec v stvarnih izvajanjih razložil naš notranji politični položaj.

Med drugim je poudaril, da je težek gnotni položaj našega delovnega ljudstva ona gonilna sila, ki je ustvarila v našem narodu razpoloženje za slovensko gibanje. Vprašanje boljšega življenja našega kmeta, delavca in obrtnika je prvo glavno vprašanje. Gibanje mora s tem položajem računati in mora iskati poti, kako pomagati delovnemu ljudstvu iz bede in gorja, v katerega je zašlo po krivdi nesrečnih političnih razmer. Naglasil je, da je slovensko gibanje tudi socialno gibanje delovnih množic slovenskega naroda. Pred leti je imelo ljudstvo vsaj nekaj pravic. Toda znašli so se ljudje, ki so hoteli rešiti vsa pereča državna in gospodarska vprašanja tako, da so z nasiljem in diktaturo potlačili vsako ljudsko voljo.

Da bi vrgli diktaturo izmzgavanja delovnega ljudstva, smo se za petomajске volitve leta 1935. zvezali z voditeljem hrvaškega

naroda dr. Mačkom. To je bila zveza proti nasilju, zveza slovenskih množic s hrvaškimi v boju za demokracijo. S to zvezo pa se v Zagrebu nismo prodali, ampak smo vedno in na vsakem mestu poudarjali, da smo samostojno slovensko gibanje in ne uroda podružnica Zagreba.

To je omenjeno radi tega, ker je skupina iz naše srede šla v Zagreb in se spravila pod »seljačko« zastavo Zagreba, kar je nekaj nenaravnega. Zagreb ne more voditi usode naše dežele in našega delovnega ljudstva. Ljudje, ki so šli 11. aprila v Zagreb, so šli pod okrilje HSS in izdali dogovor z dne 4. oktobra 1935., ko je bil izvoljen slovenski izvršilni odbor z nalogo, da gibanje organizira. Vsi, ki so šli 11. aprila v Zagreb, so bili takrat soglasni z vodstvom in so bili tudi izvoljeni v izvršilni odbor. Okolica dr. Mačka je namreč mnenja, naj novo osnovano kmečko gibanje pod dr. Mačkovim vodstvom skuša pridobivati na moči med klerikalnimi kmeti, dočim naj slovensko gibanje pobira liberalce. Poudaril je, da je slovensko ljudsko gibanje gibanje množic, ki ima že svojo utrjeno silo in hoče s svojim izdelanim socialnim programom spremeniti politično in socialno lice Slovenije. Slovensko ljudsko gibanje poudarja to stališče pred vso slovensko javnostjo, vso državo, pred prijatelji kakor pred sovražniki in je povedalo te svoje namene tudi dr. Mačku.

Ker smo si v svojem delu nadeli to vzvišeno nalogo, gremo s preziranjem preko vseh takšnih separatnih akcij in obsojamo vsakogar, ki hoče delati med Slovenci s tujo pomočjo in pod tujim plaščem. Očita se nam komunizem! Ta očitek ne drži. Mi smo ljudsko gibanje, gibanje izkoriščenih množic in ne morda zastopniki peščice bogatih ljudi, ki živijo na račun naše podeželske in mestne revščine. Da naše ljudstvo danes gospodarsko propada, je dejstvo, preko katerega ne moremo in ne smemo. Zato zahtevamo gospodarske in socialne reforme, in sicer take, ki bodo slovenskemu delovnemu ljudstvu v korist. Delo za take reforme pa ni komunizem.

Program, ki vodi naše gibanje, je živ in je postal stvaren. Načelnost in stvarnost sta oni sila, ki vežeta našega kmeta in delavca v vzajemnem boju. Za visoki cilj tega gibanja žrtujemo vse svoje sile, ne da bi pri tem mislili na osebne koristi, ker se predobro zavedamo, da nas čakajo v tem boju še velike žrtve in težave. Vse to nas ne plaši. Po poti razumnega in pametnega združevanja vseh izkoriščenih slojev slovenskega ljudstva gremo naprej do zmage.

Na sestanku je bila sprejeta z odobravanjem naslednja

resolucija

Zaupniki kmečko delavskega gibanja iz okrajev Ptuj, Maribor desni in levi breg, Slov. Bistrica ter mest Maribora in Ptuj, smatrajo za svojo dolžnost naglasiti, da je slovensko kmečko-delavsko gibanje, ki se je rodilo iz slovenske sredine in iz socialnih in gospodarskih potreb slovenskega delovnega ljudstva popolnoma samostojno ljudsko gibanje, katerega namen je boj za izboljšanje popolnih demokratičnih pravic in politične svobode, ki naj odvrne vsako fašistično nasilje v naši skupni državi.

Zaupniki smatrajo, da je nastopil čas, ko morata slovenski kmet in delavec ter vsak pošten slovenski obrtnik in izobraženec javno poudariti, da je Sloveniji treba priznati njene pravice do popolne samouprave, ker more slovenski narod složno in v takim okviru razviti vse svoje kulturne, socialne in gospodarske sile v korist slovenske dežele in državne skupnosti.

Vzajemnost kmeta in delavca v boju za izboljšanje gospodarskega in socialnega položaja je nujna potreba, ki jo narekuje današnje žalostno gospodarsko stanje. V boju za svoje pravice se slovensko kmečko-delavsko gibanje veže z vsemi političnimi gibanji, zlasti s KDK, ki jim je namen boj za izboljšanje popolne demokratizacije države in socialnih pravic delovnega ljudstva.

OPOZORILO.

Izvedeli smo, da krožijo neki litografirani letaki s podpisom Slovensko kmečko delavsko gibanje. Opozarjamo tudi tem potom, da slovensko kmečko delavsko gibanje izdaja vse svoje objave in izjave in vse svoje komentarje o notranjem in zunanjem političnem položaju edino le v »Neodvisnosti« legalno in javno. Vodstvo slovenskega kmečko-delavskega gibanja ni nikogar nikoli pooblastilo izdajati v njegovo imev kakršnekoli letake ali okrožnice. Zato vodstvo slovenskega kmečko-delavskega gibanja z vsemi podobnimi tiskovinami, ki so se ali ki bi se pojavile, nima nič skupnega. Toliko v vednost našim somišljenikom in javnosti.

Vodstvo slovenskega kmečko-delavskega gibanja.

Maribor, 1. maja 1937.

Naročite „Neodvisnost“

Mladina govori...

Za mir, svobodo in napredek!

ZENSKA MLADINA DELA.

V okviru Ženskega društva v Mariboru se bil osnovan kulturno feministični (ženski) odtsek, ki si je zadal nalogo, izobrazevati žensko mladino in jo usposobljati za njene naloge v bodočem javnem delu. V odtseku so dekleta iz najrazličnejših slojev in poklicev. Ročna in razumska delavka sta si podali tu roke! To vzajemno delo je v kratkem času rodilo lepe uspehe.

Dekleta imajo točno načrtan program. Hočejo se seznaniti z vsemi gospodarskimi, socialnimi in kulturnimi problemi ter hočejo dokončno spoznati ženinno mesto in vlogo v sodobni družbi. To načrtno delo označujejo najbolje teme referatov, ki so jih in ki se jih bodo imele tovarniške delavke, privatne in državne nameščenske, brezposelne intelektualke itd. Evo nekaj naslovov obravnavanih vprašanj: Žena pri nas. Kmečka in delavska žena. Žena in šport. Razmerje žene do moža. Škodljivost nekaterih poklicev za ženo. Prostitucija. Ali smo res duševno manj vredne? Društvo za varstvo deklet. Žena v borbi proti alkoholizmu. Moderna in primitivna žena. Polični otroci. Žena v sodobni Nemčiji. Današnja vzgoja ženske mladine. Kaj naj stori žena za padec nezakonskih otrok. Žena in knjiga. Moderna ženska mladina. Žena — posredovalka med narodi. Žena v sodobni slovenski literaturi. Razvoj — telesni in duševni — človeka (več predavanj). Pravni položaj žene matere. Telesni ustroj žene. Spolna vzgoja. Spolne bolezni. Spolno življenje žen, mladin. Ženska policija. Odgovornost žene za bodočo vojno. Itd.

Menda se bo marsikdo prijel ob čitanju teh tem za glavo, čes: Saj bo ostalo vse to samo napisano! Toda temu ni tako. Že v kratkem, poletnem času je bilo na dnevnem redu več sestankov, 23 predavanj, 2 akademiji, 1 ekskurzija itd. Dekleta točno vedo, kam hočejo, zato teče delo gladko, brez motenj.

Nad vse zanimivi so njihovi sestanki (vsak torek ob 7. uri 15 min.), kjer se razvije po vsakem predavanju živahna debata, pri čemer se uče dekleta samostojno misliti in javno nastopati. Tako se vzgajajo žene, ki ne

bodo želele v pasivnosti, predane na milost in nemilost moškemu, ampak aktivne in borbne delavke, ki bodo sposobne za samostojno uveljavljanje v življenju.

Dekleta v kulturno feminističnem (ženskem) odtseku hočejo imeti tudi lastno knjižnico. Žensko društvo jim bo priskočilo s svoje strani na pomoč z izdatno podporo. Po tudi javnost, posebno ženska, bo poklicana, da bo žrtvovala obolus t. j., da bo darovala knjige, ki naj pripomorejo k izobrazbi mladega ženskega sveta.

Slovenska ženska mladina se zaveda vedno bolj, da je poklicana sodelovati z moško mladino za izboljšanje naših razmer. Za takšno sodelovanje pa se mora usposobiti. Zato se je strnila v krog, ki raste iz dneva v dan in, v katerem hoče dvigniti svojo moč z izobrazbo. Ko bo slovenska ženska mladina vsa v tem krogu, takrat bodo njene razmere boljše od današnjih. To bodi naše stremljenje! S. D.

Kronika

Na Madžarskem je 25.000 brezposelnih intelektualcev. — V Nemčiji je obnovljen običaj dvovoja med mladino, ki jo prav gotovo še čaka velika in svetla bodočnost, polna časti in slave. — V Španiji je padel švedski bogoslovec, vodja oddeka mitralez. —

— Kmečki fantje in dekleta so priredili v Ločah pri Poljčanah proslavo Matije Gubca. — Dekleta v »Zvezi kmečkih fantov in deklet« prirejajo prosvetno-organizatorične tečaje. Tečaji so se že vršili v Ptuj, Celju, Novem mestu in Ljubljani.

ALI ŽE VEŠ.

da se »narodni socialisti« ne branijo Židov, če jim to koristi? da je mnogo kapitalistov v Berlinu še vedno Židov? da je Žid tudi Trocki, ki mu je moskovski proces dokazal zvezo s fašistično Nemčijo? da je Žid tudi Diamantstein, ki je posredoval med Hitlerjevem in Ljotičevci?

Uredništvo in uprava „Neodvisnosti“ se je preselila v Ulico 10. oktobra 4

CENJENIM NAROČNIKOM!

Današnji številki smo priložili položnice in vljudno prosimo cenjene naročnike, da nam nakazujejo naročnino vsaj do 10. t. m.

Naročnikom, ki so v zaostanku z naročnino, smo s posebno pošto poslali obvestilo o višini zaostanka.

Vljudno prosimo cenjene naročnike, naj redno plačujejo naročnino. Pri nerednem plačevanju se naberejo zaostanki, ki se težko plačujejo. Redno plačujoči naročniki so zagotovili obstoj našega ljudskega glasila.

Domača politična kronika

V Beogradu so se sestali predsedniki srbskih opozicijskih strank Aca Stanojević, Ljuba Davidović in J. Jovanović. Časnikarjem je Trifunović izjavil, da bo srbska opozicija sodelovala s hrvaško. — Te dni je končal izvršni odbor SDS pod predsedstvom A. Pribičevića svoje seje in se je v poročilu izjavil za sodelovanje v KDK in za zvezo vseh evropskih demokratičnih držav. — Kakor v Sloveniji, je tudi povsod drugod opozicija na delu. B. Čubrilović potuje po Bosni, A. Pribičević odhaja v Liko in Banijo, zemljoradniki delajo v Srbiji. Tudi Dragoljub Jovanović mnogo potuje, čeprav se o njem malo sliši. — 27. aprila so zborovali v Beogradu pristahi Ace Stanojevića. — V Novem Sadu je predaval J. Jovanović o naši zunanji politiki. — V Kuršumlji so zborovali zemljoradniki. — »Seljačko kolo« je bilo ustanovljeno v Zagrebu. Društvo hoče kulturne in gospodarski napredek, ki bo vas usposobil, da bo sama upravljala svoje zadeve v korist vaščanov. Za predsednika je bil izvoljen A. Pribičević. — Ožji odbor JRZ je sejal v Beogradu. Prisotna sta bila tudi gg. Korosec in Spaho. V Zagrebu pa se je sestala banovinski odbor JRZ. Seja izvršnega odbora Dunavske banovine se je vršila v ministrstvu za kmetijstvo pod predsedstvom g. ministra Stankovića.

Narod odpušča tistim, ki ga tlačijo, toda nikdar ne bo odpustil tistim, ki mu lažejo in ga varajo. Montalamberti.

NA OGLED.

Današnje številko smo poslali nekaterim na ogled in jih prosimo, naj se naroče na naš ljudski list. Če jim list ni všeč, naj nam ga zanesljivo vrnejo. Kdor nam lista ne bo vrnil, ga bo uprava smatrala za naročnika.

»Neodvisnost« se bori za zahteve in potrebe slovenskega naroda neodvisno od vsake politične stranke ali skupine.

»NEODVISNOST« naročite pri: Upravi »Neodvisnosti« Maribor, Ulica 10. oktobra št. 4.

»NEODVISNOST« stane na mesec samo Din 6.—.

Tuja politična kronika

Pred kratkim so tiskovne agencije razširile med svet vest o zblizanju med Nemčijo in Rusijo, da je spet mogla Nemčija dvigniti krik proti Rusiji, ki z njo ni mogočen nikak sporazum. Listi so imeli spet kaj pisati. — Tudi madžarski ministrski predsednik se je izjavil za demokracijo. Kakor vemo, je Madžarska še fevdalna dežela in bo demokracija možna tam šele, ko bo dobil kmet zemljo in bo neodvisen od plemstva. — Na Poljskem so se v Razlavih vršile kmečke manifestacije: dva kmeta sta bila ubita, več ranjenih. — General Göring je obiskal Mussolinija. Bajbe so sklenjena med Nemčijo in Italijo vojaška zveza in bo Italija obljubila pomoč Nemčiji pri njenih kolonijalnih ekspanzijah. Vrše se tudi razgovori o Španiji in Avstriji. — V torek je začel zasedati francoski parlament. Fašisti so pripravili mnogo interpelacij, ki bo nanje morala vlada odgovoriti. Največ težkoč pa bo vladi prinesla izvedba še zadnjih točk programa Ljudske fronte: Zakon o fondu kmetom v nezgodi, zakon o državnem fondu za brezposelne, zakon o pokojninah starim delavcem in kredit za velika javna dela. — Francoski gradbeni delavci zahtevajo na zborovanjih deset milijardno posojilo za javna dela.

Po skrajšanem postopku je bila izvršena smrtna kazen nad direktorjem moskovskega elektromehaničnega instituta radi poverbe 142 tisoč rubljev.

Naša kultura

SLOVENSKI MLADINI SLOVENSKE ŠOLSKE KNJIGE.

Zgodovina slovenskih šolskih knjig nam pravi, da smo bili glede teh do leta 1848. precej revni, da se je začelo šele po tem letu jasiti. Toda vseeno so bili to le skromni poizkusi, ki so dobili večji razmah okrog leta 1907., ko se je razgibalo profesorsko društvo pod vodstvom prof. Ž m a v c a. Ali, to delo je prekinila svetovna vojska, ki je za dolgo zavrnila razvoj slovenske šolske knjige.

Po vojski ni bilo v našem šolstvu pravega sistema. V opoju prvega narodnega navdušenja, v času neopredeljenih nalog šolstva in pravic slovenskega naroda, so se menjavali učni načrti. Težke gmotne razmere in naše neorganizirano založništvo je omogočilo izdajanje le redkih knjig. Tako smo imeli do leta 1929. nekaj malo porabnih knjig, ko je v tem letu vzela država vso zadevno organizacijo v svoje roke s tem, da je uvedla monopolizacijo. Takrat pa je nastal tudi novi učni načrt, čigar zahtevam bi se morale prilagoditi vse učne knjige. Toda do tega ni prišlo. Zakaj?

V zvezi z monopolizacijo je bilo rečeno, da bo razpisani konkurzi za sestavljanje novih učbenikov. To se pa ni zgodilo takrat, temveč šele šest let kasneje. V tem času si tudi knjigotržci niso upali izdati knjig na lasten riziko, ker niso mogli vedeti, kako dolgo bi ostala izdana knjiga v veljavi, in so se torej bali, da jim ne bi ostali učbeniki v zalogah. Tako je nastopila po letu 1929. pri nas velikanska zadrega glede šolskih knjig: stare so bile radi novega učnega načrta neprimerne in, v glavnem so tudi že pošle, novih pa ni bilo od nikoder.

Tako smo začeli posegati po srbohrvaških knjigah, ki pa nje niso mogle zadovoljiti naših zahtev. Nastopila so vprašanja: Kam? Kako?

Končno je prišel že pred šestimi leti obljubljeni konkurz za sestavo učnih knjig, toda tu je nujno stopilo v ospredje vprašanje slovenskih učbenikov. Po učnem načrtu sta upoštevana slovenščina in srbohrvaščina kot en predmet. Toda kako bi mogla priti pod takšnim pogojem slovenščina do izraza in do tiste vloge, ki bi jo morala igrati v srednji šoli? Odločno je treba odkloniti mešanje dveh jezikov v eno celoto!

Pri poenotenju ostalih učnih knjig bi morala odločiti kvaliteta. Toda nemogoče je to kontrolirati, ko dobe kljub monopolizaciji privatniki pravico do izdajanja knjig. Zato bi bilo prepotrebno iztrgati knjigo interesom knjigotržcev. Če bi to uspelo, potem bi bile knjige cenejše, kvaliteto boljše in upoštevale bi se težnje moderne šole. Zato bi morali voditi monopol sami, da bi bila tisk in tekst, resnična, nepotvorjena.

Sedanji način monopola tega ne izpolnjuje. V primerj s sedanjim stanjem je privatna iniciativa mnogo naprednejša.

ker je bolj iznajdljiva. Toda izdaje knjigotržcev niso kvalitetno dobre (običajno piše za eno založbo stalno eden pisec) in knjige so drage radi rizika, dragega tiska, nagrade pisatelja, amortizacije kapitala itd.

Naše stremenje pa mora iti v obratni smeri. Ali treba je odgovoriti na vprašanje: kako se ogniti monopola, pa vendar priti do enotnega izdajanja knjig?

To bi mogla rešiti zveza založnikov, šole in oblasti. **Založniki bi medsebojno uredili vprašanje cen in oblike, šola bi poskrbela za kvaliteto, oblasti pa bi nadzorovale vse to.** Ali je danes to izvedljivo? Zaenkrat ne, ker manjkajo: do bra volja, denarna podlaga in pa pravna osnova. Pospešiti bi mogel to samo strah pred monopolom.

Kljub tem slabim in neugodnim okolno stim pa mora biti naše stremenje:

1. Ustvariti čim boljše slovensko knjigo;

2. urediti pomožne šolske knjige, potrebne za izobrazbo mladega človeka.

Resnične slovenske izobrazbenice bomo dobili šele takrat, ko bomo ustvarili pogoje za razvoj slovenske mladine. Slovenci moramo poiskati sami sebe, kajti narod, ki hoče samostojno živeti, si mora sam graditi. Vsi knjižni viri, privzeti od drugih narodov, naj bodo pri nas enakopravni, toda slovenski morajo biti prvi.

Zato ponavljamo: **Slovensko knjigo kvalitetno dvigniti in poceniti!** Za vsestransko izobrazbo mladine morajo stremeti šola, dom, založniki in oblasti, ki morajo poskrbeti, da se uresničijo zahteve glede slovenskih učnih knjig!

Kulturna kronika

Prško »Osvobojeno gledališče« Voskovca in Wericha je praznovalo 19. 4. desetletnico obstoja. Strlo je vse tradicionalne vezi in postalo svoboden, napreden in neodvisen oder, ki je živ ud javnega življenja na Češkem. »Osvoboženo divadlo« je sodobno, kar je pač mogoče le v demokratični državi. — Zagrebški balet bo za časa svetovne razstave gostoval v Parizu. — V društvu hrvaških književnikov je prišlo do razkola in 20 mlajših demokratično usmerjenih članov je izstopilo in snuje nov klub. Hrvaški klerikalci so jim seveda takoj nadeli ime »Ljudskofrontaši«, da jih po stari navadi pred javnostjo kompromitirajo. Nemka Erna Sack naj bi pela v nekem filmu, ki ga v Londonu režira Richard Oswald. To pa ni bilo prav današnji uradni Nemčiji, kajti Oswald je nemški emigrant. Filmsko podjetje je odpustilo Sackovo, Oswald pa obdržalo. — Jeseniški delavci so z uspehom uprizorili sodobno dramo »Direktor Čampa«, ki jo je spisal Jože Kranjc. — Mariborsko gledališče pripravljaja Čapkovno dramo »Bela bolezen«; tendenca drame je protifašistična in je po vseh mestih ČS, in tudi v Zagrebu sijajno uspela in ponekod izzvala manifestacije za demokracijo. V Mariboru takega uspeha seveda ne bo, ker nimamo dobrega režiserja. — V Rusiji tiskajo knjige v 100 različnih jezikih. — Za gostovanje Zagrebške opere je bilo v Splitu že v predprodaji prodanih za 120.000 Din vstopnic.

N A Š I K R A J I

TRBOVLJE.

Marsikdo si je mislil, da bo v svobodni domovini konec trpljenja. Nešteto nas je klicalo: Živela Jugoslavija! Živela svoboda! Minila so leta.

Zivljenje je postalo leto za letom težje. Pravice delavstva, kakor tudi njih življenje je postalo nezno in obupno. Rudarji smo imeli v mačehovski državi Avstriji še nekako povoljno starostno zavarovanje, imeli smo rezervno, imeli smo upravo v lastni kontroli potom dvetretjinske večine do l. 1925. Polni veselja nad uspehom pa smo pozabili ga Marxov izrek: »Proletarci vseh dežel, združite se!« Razdružili smo se. Iz poprej obstoječe ene delavske stranke so nastale tri. In še več. Prišla je doba delavskega razkranjanja, doba rušenja delavske sloge. Cvetela je kapitalistična reakcija in uspešno izkoristila delavski razkroj in neslogo. Nekaj upljivih vodij je zaposlila, druge zopet zaprla, a nekaj pokončala.

Mislim, da so te izkušnje za nas dovolj velike in da smo prestali dobro šolo, kaj je slova in kaj nesloga. Zatorej tovariši, vzemimo, zadevo takšno, kot je. Strnimo naše vrste, našo voljo in moč za to, da vsaj dosežemo to, kar smo imeli že pod Avstrijo ter si priborimo to, česar se nismo imeli. Na prvem mestu je starostno zavarovanje. Naša zahteva je, da to zavarovanje opravljamo mi z dvetretjinsko večino, kar smo imeli že v Avstriji, a smo na žalost izgubili v svobodni domovini. Zakaj? Druga naša

zahteva je, da se spremene paragrafi pravilnika Bratovske skladnice tako, da se doba zdravljena podaljša do popoldne ozdravitve. To pa zato, ker se nekatera bolezen ne da ozdraviti v šestih mesecih, pač pa traja daljše zdravljenje, na primer tuberkuloza, revmatizem itd. Tretja naša zahteva je: revmatizem se naj smatra za poklicno rudarsko bolezen, ki se jo naj kot tako prizna z zakonom. Rudarji se proti tej bolezn ne moremo uspešno boriti radi skrajno slabih zdravstvenih razmer v rudniku. Zato nam je nujno potrebna zakonska zaščita. Četrta naša zahteva in potreba je: uzakonitev enakopravnosti rudarjev z državnimi nameščenci v napredovanju, da ne bomo rudarji državljani druge vrste, ampak da rudar napreduje kategorično po letih službe. Po dveh letih službe v rovu mora biti rudar kopaške kategorije, kakor je to že svojčas bilo. Uživati mora vse kopaške pravice. To so najnujnejše zahteve in potrebe, za katere pa je potrebna naša solidarnost, če hočemo to z uspehom doseči. Ne cepimo se po barvah, kakor smo se do sedaj! Za skupne potrebe in zahteve je in bo uspešen edino-le skupen nastop!

J. Ž.

JESENICE:

Letošnja kulturna sezona med delavstvom ni bila bogata. D. K. društvo »Enakost« je pač priredilo več iger, na drugih kulturnih poljih je pa moralo počivati, ker so bili člani čez glavo zaposleni s strokovnim bojem, ki se je po 30. avgustu 1936. spremenil iz sporov v ustaljeni boj v »strelskih jarkih«. Tako

je imelo društvo prvo javno predavanje šele v nedeljo, 18. 4. t. l. — Istega dne sta imeli občne zbere obe tukajšnji politični stranki: JNS in JRZ. Kakor posnemamo iz »Jutra« in »Slovenca«, so Jeseničani od prvega do zadnjega v obeh taborih, kajti oba zbora sta po svojem uspehu to pokazala. Glavni govornik na občnem zboru JRZ se je pečal prav zaradi tega le s tretjim taborom, v katerem — po poročilu »Slovenca« — tako ni nobenega Jeseničana. — Z ozirom na oporo, ki jo vživajo »komisarji« centralne uprave ZKJ od učinkovite strani, nas prosita podružnici ZKJ na Jesenicah in na Javorniku po izvoljenih, proti pravilom razrešenih odborih za objavo naslednjega: — Ker se za dne 25. 4. t. l. ob deseti uri sklicani članski sestanek ni vršil sporočamo članstvu: 1. da se podružnici odslej poslužujeta imena »Podružnici Zveze kovinarjev Jugoslavije (kratica ZKJ), ne več imena »Podružnici Saveza metalnih radnika Jugoslavije« (kratica SMRJ); da se razrešitvi odborov po centralni upravi po pravilih ne podvržeta, da ne priznavata nobenemu dejanju »komisarjev« pravne veljave in da ne bosta upoštevali po »komisarjih« izposlovanje izključitve najuglednejših plačujočih članov; 3. da bosta po povrnjeni akcijski svobodi poklicali odgovorne člane centralne uprave in »komisarje« na odgovornost pred sodiščem; 4. da oproščata članstvo do povrnitve zakonitega stanja od plačevanja članarine brez ugosnitve; dosedaj pridobljenih članskih pravic in da bosta primanjkljaj podružničnih dohodkov iz tega razloga pokrili dodatno na račun centralne uprave in »komisarjev«; 5. da naj članstvo potrpi in vztraja, prireditve »komisarjev« pa prezira, na nepodpisane letake, kakor je oni »Naš odgovor«, pa naj ne odgovarja, dokler se tisti, ki so za take zaplotne napade odgovorni, ne podpišejo s polnim imenom.

KAMNIK:

Seveda tudi v Kamniku živimo ali bolje rečeno životarimo. Vse »sorte« reči prihajajo med nas. Največ pa seveda nesreč. Prirodne so in nepriradne in največ zadevajo revno ljudstvo. Lansko leto je ubila strela na Vel. Planini nekega pastirja. Pa je bila govorica, da ga je kaznoval Bog, ker je nekoč bajbe streljal na razpelo. Letos 12. aprila je pa strela zopet poiskala svoj žrtev in sicer v osebi Franca Debeveca iz Vrhpolja. Pogreba se je udeležila Marijina družba z zastavo, katere član je bil... Pred tremi tedni smo pokopali pa družinskega očeta Miheličevega iz Olševka. Ponoči je zabredel v naraslo Neveljco. Bil je delavec tukajšnje smodnišnice. Pokojnik je bil dober in zaveden slovenski delavec, kar je pričal njegov pogreb. Tudi podnebje se je zaklelo proti nam. Vedno dežuje in sneži. Kmetje ne morejo niti posejati in gledajo obupno v bodočnost. Lansko leto je uničila toča prideleke, letos se obeta še slabše. — Politično smo opredeljeni na razne strani. JRZ si lasti monopol v politiki. JNS. skuša oživetj svoje okostje. Socialisti skušajo uveljaviti svoje zahteve in imajo med delavstvom precej izgleda. A nad vsem tem se poraja gibanje ljudskih množic. Menim, da bo to gibanje vodilo politiko bodočnosti. — Tudi društveno smo precej »tihi«, toda kakor zgoraj JRZ, tako si tudi tukaj »Prosvetni« hočejo ohraniti diktat, toda vselej so temeljito poraženi. Za primer naj služi naslednje: »Delavska knjižnica«, ki obstoja že od leta 1918. je pričela letošnjo sezono s »Prosvetnimi večeri«. Za prvi del. prosvetni večer v decembru je bilo naproseno Prosvet. društ. »Kamnik« za dvorano. Toda kakor hitro so bili izdani letaki s programom, ki je bil res prvovrsten (na njem so sodelovali naši najboljši kulturni delavci kakor Kozak, Kreft, Seliškar in Klopčič) je društvo »Kamnik« dvorano odpovedalo. Vsi stroški, ki jih je imela Delavska knjižnica bi bili zamen, da ni uprava »Kino dvorane« odstopila svojih prostorov. Občinstvo je napolnilo dvorano. — Drugi del večer »Del. knjižnice«, na katerem je sodeloval prof. Fran Albrecht je bil v marcu. Ko je že reklama visela in vabila v »Kino dvorano« je društvo »Kamnik« na vso moč hitelo in vabilo na isti dan in isti čas v »Kamniški dom« na koncert. Kakor se je pozneje izvedelo, ni bil to zbor najavljenega »Akademskega pevskega zbora« marveč zbor 15tih teologov. Uspeh: »Kino dvorana« nabito polna. »Kamniški dom« reci in piši 60 — poslušalcev in — pika. To je poštena in lojalna konkurenca.

PREVOJE.

Slovensko ljudsko gibanje! Neodvisnost! Pred meseci smo prvič slišali ta imena. Kakšni so bili prvi utisi pri kmetih in delavcih naše okolice? Zaupalj niso, ker so že prevečkrat naselili raznim voditeljem, ki so jim pri vsakokratnih volitvah obljubljali same dobrote kar na debelo, ki pa so vedno pozabili na svoje pristaje-volilce, čim je bilo njim samim toplo. Toliko slabih izkušenj imata naš kmet in delavec, da ni prav nič nenavadnega, če sta tudi v slovenskem ljudskem gibanju slutila samo mrt, preko katerega bi nekateri radi prišli na drugo ugodnejšo stran. Naši ljudje prav dobro vedo, kaj bi pomenila združitev kmetov in delavcev vključno srednje sloje, vedo, da bi bila združena kmet in delavec sila, ki bi edina mogla uspešno zastopati interese obeh stanov in pripraviti slovenskemu narodu boljše bodočnost. Tla so torej pripravljena, pridobiti si je treba le še zaupanje. Nekaj pa nas je tudi v prevojski okolici, ki z zaupanjem gledamo na poslanstvo slovenskega gibanja in ga bomo podpirali in širili z vsemi močmi. Prepričani smo, da si bo naša okolica stavila za vzgled kraje, kjer je razredna zavest bolj vkoreninjena, kar je v veliki meri odvisno od krajevnih in gospodarskih prilik, ki so pri nas pač take, da so ljudje precej razcepljeni, deloma seveda tudi namenoma po načelu: »Razdeli in vladaj!«

ZALOG:

Nekaj nas slovenskih kmetov se je udeležilo razgovora v Zagrebu, dne 11. aprila. Sestanek je bil pa tako prirejen, da sploh nismo vedeli, za kaj gre. Strašna tajnost je bila to! Bili smo zelo presenečeni, ko se je na sestanku začel snovati neki odbor, ko vendar mi kmetije vemo, da ima Slovensko-kmečko-delavsko gibanje svoje vodstvo z dr. Kukovcem na čelu in v katerega imamo tudi zaupanje. Obsojamo tiste ljudi, ki morda radi osebne užljajnosti izpodkopavajo in rušijo skupnost delovnega ljudstva. — Mi kmetje smo trdno prepričani, da je le v skupnem delu rešitev izmognanih in izgaranih kmečko-delavskih množic. Zato se tej skupnosti mi slovenski kmetje ne bomo nikdar odpovedali. Le v tej zvezi si bomo priborili socialne pravice, svobodo, gospodarsko in politično neodvisnost. — Odločno pa odklanjamo take govornike, oz. recitatorje, kakor je bil g. dr. Dobovišek iz celjskega okraja, ki je recitiral na dolgo in široko in zagovarjal tisto, kar nas že stoletja tlač, obenem pa napadal idejo skupnosti vsega delovnega ljudstva in govoril o vernosti našega ljudstva. Gotovo smo verni in še celo globoko verni, ker verujemo, da bo prišel čas obračuna s tistimi, ki rušijo naše delo. Verujemo pa tudi v zboljšanje položaja, v katerem se nahajamo. Verujemo, da bo le enotno delovno ljudstvo izbojevalo socialne pravice, svobodo, enakopravnost, ljudsko vladu in izboljšanje gospodarskih prilik. Š. F.

RESNICA IN ŽIVLJENJE...

Kaj naj pišem? O bedi in pomanjkanju? O lakoti in revščini? O nevoščljivosti, zavisti in denuncianstvu? O medsebojni mržnji in sovraštvu, ki ga ustvarja po litično ozračje? Ali naj mogoče opišem razkošje, bogastvo, preobilje? Ali mogoče lepe avtomobile, ki frče skozi naše letovišče, dvigajo prah in pospešujejo proces jetike v največje veselje nas lačnih? Ali pa mogoče našminkane in napudrane obrazke, ki jih srečavaš dan na dan, med tem, ko iz tebe gleda obup in groza pomanjkanja? Ali pa naj mogoče gremo med naše kmečko ljudstvo, o katerem tako radi govorimo in se bahamo »o stebri države«. Da! Na kmete bi morali iti vsi, vsi, ki se nazivajo voditelji in zaščitnikom tega ljudstva in pogledati resnici v obraz. Povedati jim je treba, kje tiči vzrok tega strašnega socialnega kaosa, ki grozi uprapastiti naš slovenski narod. Tako se pa naš »dobri slovenski narod« potaplja v medsebojnem sovraštvu političnih in strankarskih strasti in piše s svojo krvjo testament slovenske sužnosti svojim potomcem. — Naš slovenski narod še nikoli ni bil politično svoboden. Vedno je bil suženj raznim močtem, Toda tega se ni zavedal. Vdajal se je v voljo božjo, ker so ga vedno tako učili. Med tem, ko so njegovi tirani uživali življenje tega sveta, prirejali orgije na račun v voljo božjo vdanega ljudstva, je naš dobrj slovenski narod umiral lakote. Nikdar ni nihče zvonil te plati zvona. In če je kdo povzdignil glas v obrambo teh ljudskih množic, je čez noč izginil. Kadar je pa ljudstvo samo dvignilo glavo, je postalo dobro ljudstvo »protidržavni element« in zopet je kri pisala svoj testament. Pa kam sem zašel? Odgovarjati bi moral na vprašanja. Če bi pa mogel odkriti zaveso v to strašno socialno rano, bi pa napolnil vsaj deset številčk vašega lista. Vse še pride ob svojem času. Ti dragi, skrušeni slovenski narod, pa skušaj doumeti resnico, v kateri živiš!

P. F., delavec.

VOKALNI KONCERT

priredi 8. maja t. l. zvečer v unionski dvorani društvo »Jadrani«. Radj svojega vsestranskega narodnega, humanega in kulturnega dela društvo pač zasluži, da bo dvorana polna in razprodana.

Slovenski, nepopisne krasote slovenske Postojnske lame si najcenejše ogledate ob priliki »Putnikovega« izleta s posebnim vlakom na Binkoštno nedeljo, dne 16. maja. Cena vključno kolektivni potni list in vstopnina v jama le Din 131.— za osebo. Priljave se takoj, da se osigura vlak, ker je potrebna do 5. maja udeležba najmanj 300 oseb. Priljave in ostale informacije pri »Putniku« Maribor.

Izdaja konzorcij »Neodvisnosti«. Urejuje in odgovarja Stanko Hiti, novinar v Mariboru. Tiska Mariborska tiskarna, predstavnk ravnatelj Stanko Detela.